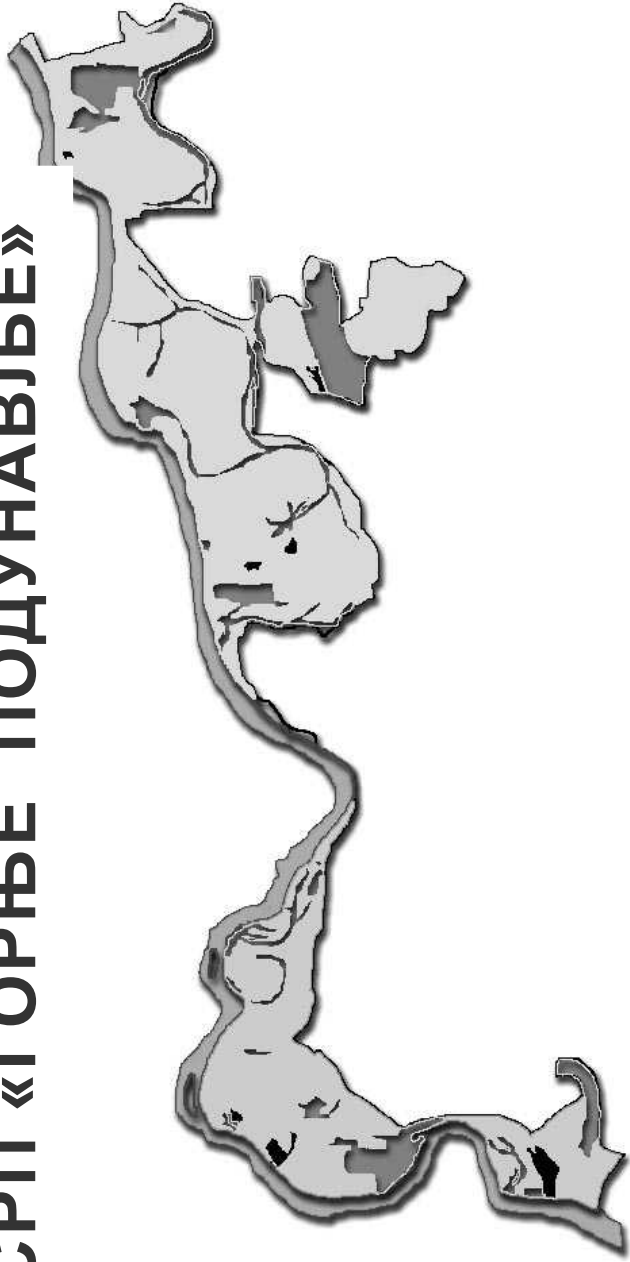

СРП «ГОРЊЕ ПОДУНАВЉЕ»

УВОД

Специјални резерват природе "Горње Подунавље" стављен је под заштиту државе 20. јула 2001. као природно добро I категорије од изузетног значаја за Републику, Уредбом Владе (Службени гласник РС број 45/01).

СРП "Горње Подунавље" је јасно омеђен и компактан ритски комплекс у коме доминирају шумске површине. Простире се уз леву обалу реке Дунав, од км 1367 до км 1433 са површином од 19.648,00 ха.

Представља једну од последњих оаза изворне природе Паноније, некада распрострањених ритова, бара и мочвара у Подунављу, који су данас, услед мелиоративних и хидротехничких захвата, сведени на уске фрагментарне појасеве уз реку. Подручје је сложени мозаик различитих екосистема (барских, мочварних, водених, ливадских, жбунастих, шумских) који чине јединствену целину о чему говори тесна повезаност станишта, заједница, популација и екосистема са бројним прелазним типовима. Горње Подунавље зато има велик еколошки значај у функцији очувања станишта различитих биљних и животињских врста као и њихових животних заједница.

Основне вредности подручја су: очуваност и разноврсност изворних хидрогеографских одлика ритова (острва, аде, водени рукавци, меандри, ритске баре и мочваре), очуваност изворних биљних заједница (ритске шуме, ливаде, трстици, шевари), разноврсност и богатство флоре и присуство ретких и проређених врста биљака (бели и жути локвањ, ребратица, борак, кукурјак и др.), разноврсност и богатство фауне, нарочито птица мочварица и риба и проређених и угрожених врста (орао белорепан, црна рода, куна златица и белица, јазавац, дивља мачка).

Интегралност - целовитост екосистема је значајна вредност подручја што се огледа у функционалној повезаности воде и копна. Шуме и воде представљају доминантан фактор и пружају услове за живот многобројних заједница дивље фауне. Вегетација је у директној зависности од нивоа подземних и надземних вода. Зависно од варирања нивоа плавних и подземних вода и микрорељефа терена биљни покривач је издиференциран на различите фитоценозе које се сходно условима станишта развијају у правилним еколошким низовима.

Међународни значај овог подручја је велики. Према класификацији Међународне уније за заштиту природе (IUCN) потпада у IV категорију - Станишта и друга управљана подручја (Habitat and species management area).

Према Просторном плану Републике предвиђено је за упис у националну мрежу Рамсарских подручја (мочварна и друга влажна подручја према Конвенцији о заштити мочварних подручја).

СРП "Горње Подунавље" се налази и на националној листи предлога за Резерват биосфере (MaB - UNESCO).

Укључено је у пројекат прекограничне заштите природних добара, *Parks for life*, са суседним подручјима у Мађарској и Хрватској. Од 1998. године укључено је у

пројекат *Европског резервата биосфере "Драва-Мура"*. Регистровано је као *Међународно значајно подручје за птице (ИВА) и биљке(ИПА)* .

На подручју резервата установљава се тростепени режим заштите: најстрожији режим I степена заштите обухвата 261, 62 ха (1,3%); режим II степена, ограничено коришћење, обухвата 4.843,81 ха (24,7%); режим контролисаног коришћења, III степен заштите захвата 14.542,57 ха (74,0%) укупне површине.

Уредбом Владе о проглашењу заштите за Горње Подунавље утврђено је да функцију управљача извршава ЈП "Војводинашуме" - Шумско газдинство Сомбор коме организационо припада овај део шумског подручја.

ЦИЉЕВИ И КОНЦЕПЦИЈА ЗАШТИТЕ

Програмом заштите и развоја Специјалног резервата природе "Горње подунавље" дефинишу се циљеви и принципи заштите, унапређења, коришћења и развоја, како појединих вредности, тако и укупног простора заштићеног природеног добра. Заштита има двојаку функцију јер служи за очување биодиверзитета, природних и културних вредности и ствара услове за одрживи развој заштићеног природног добра.

У сврху очувања генетског, специјског и екосистемског диверзитета СРП "Горње Подунавље" издвајају се следећи **дугорочни циљеви**:

1. Очување плавног подручја реке Дунав и свих његових основних карактеристика.
2. Праћење стања свих природних вредности – заштита геоморфолошких карактеристика (меандри, стари рукавци, аде, депресије и др.) заштита, очување и унапређење специфичних и посебних типова акватичне, семиакватичне и ливадске вегетације, као и вегетације аутохтоних низијских и поплавних шума; популација ретких и угрожених биљних и животињских врста заштићених као природне реткости и врста са националне, европске и светске Црвене листе, врста које су предмет Директиве о Стаништима.
3. Наставак инвентара флоре и фауне.
4. Дефинисање угрожавајућих фактота, ублажавање или елиминисање последица њиховог деловања.
5. Фаворизовање и унапређење аутохтоних природних вредности – примена активних мера заштите екосистема, санација и ревитализација вредних екосистема и станишта, реинтродукција ретких или угрожених врста.
6. Обезбеђивање одрживог коришћења природних потенцијала - шумарство, ловство, риболов, туризам, рекреација.
7. Очување предеоних карактеристика подручја,
8. Усклађивање дозвољених видова коришћења природних ресурса (шумарство, ловство, риболов, туризам, рекреација) са потребама заштите и очувања природног добра и развијање принципа одрживог развоја.
9. Сарадња у оквиру националне и међународне мреже заштићених подручја и развијање оптималне праксе у управљању оваквим специфичним природним добром и у том оквиру одговарајуће презентације природних вредности националног значаја.

Развојни концепт подразумева коришћење природног добра у смислу одрживог развоја из којег проистичу следећи циљеви:

1. Израда базе података и доументационо-информационог система -успостављање визиторских и истраживачких центара.
2. Организација старатеља заштићеног природног добра за спровођење постављених циљева.
3. Усклађивање туристичко-рекреативних, културних и едукативних садржаја са потребама локалних заједница.
4. Израда документације за даље планско уређење подручја.

Приоритетни циљеви у програмском периоду од 2007 до 2011. године:

1. Ревизија Уредбе о заштити
2. Рад на унапређењу организовања управљања Резерватом у домену овлашћења Предузећа као управљача, нарочито успостављања стручне службе надзора и чувања у Резервату.
2. Израда и доношење програмске и планске документације.
3. Опремање чуварске и надзорне службе потребном техничком опремом (теренска возила, двоглед, ГПС- уређај, мобилни телефон, фотоапарат,

- теренски лаптоп- IPAQ и препознатљивом униформом са видно истакнутим знаком Резервата).
4. Успостављање и опремање визиторског центра у Резервату на локалитеу Козара (стара зграда управе на Безданском путу),
 5. Формирање Савета Резервата,
 6. Израда базе података (GIS) у функцији управљања, мониторинга и коришћења Резервата;
 7. Рад на инвентаризацији флоре и фауне, идентификацији локација, станишта и популација ретких и угрожених врста, картирање станишта, праћење стања водног ресурса;
 8. Поновно успостављање контакта реке са старим речним рукавима по посебним пројектима – ревитализација и реконструкција појединих делова
 9. Програм туристичке понуде - активности на развијању и унапређењу одрживог еко-туризма у Резервату по посебним пројектима, који се надовезује на рурални туризам околних насеља; израда мреже едукативних стаза по посебним пројектима.
 10. Рад на унапређењу свих видова сарадње са другим корисницима подручја и локалним заједницама.
 11. Програми презентације и популаризације природних вредности подручја, туристичко-рекреативних и едукативних садржаја и рада управљача успостављањем презентације на Интернету, израда монографије резервата, израда брошура, плаката, разгледница и водича, информативних табли уз едукативне стазе и сл.
 12. предузимање активности на установљавању знака заштићеног природног добра и коришћења истог као брэнда за здраву животну средину, здравствено-безбедну храну из региона, сувенира и производа традиционалних заната са гравитирајућег подручја.
 13. сарадња са надлежним и заинтересованим субјектима- програмска сарадња са Заводом за заштиту природе Србије и другим стручним установама, програмска сарадња са општином и надлежним секретаријатом у Покрајини, надлежним министарством Републике, програмска сарадња са научним институцијама, корисницима простора и туристичким организацијама.
 14. Успостављање одговарајућих облика сарадње у оквиру регионалне, националне и међународне мреже заштићених подручја природе.

Концепција развоја и заштите Резервата дефинише се на основу оцене стања заштићеног добра, система и праксе у заштити природе, принципа активне и интегралне заштите, одрживог развоја и дефинисаних циљева заштите.

У складу са образложеним полазним основама, циљевима и концепцијом заштите природних вредности за Специјални резерват природе "Горње Подунавље" мере и активности које се планирају у средњерочном периоду од 2007-2011. године, груписане су у следеће програмске целине:

- Организација и управљање

- Заштита и очување природних вредности
- Природни ресурси - мере заштите
- Развојне активности – одрживо коришћење
- Уређивање и опремање подручја
- Међународна сарадња
- Финансирање

ПРОГРАМ МЕРА И АКТИВНОСТИ НА ЗАШТИТИ И РАЗВОЈУ

Управљање подручјем СРП "Горње Подунавље" подразумева организовање и спровођење низа мера и активности које произилазе из Уредбе о заштити Резервата, Закона о заштити животне средине и других прописа, а имају за циљ његову заштиту и развој.

У протеклом средњерочном периоду је постепено јачала функција заштите на подручју, али још не у довољној мери. Велики проблем за профилисање развоја представља недовољна усклађеност планских докумената на свим нивоима са Уредбом о заштити. Овај проблем решава се поступно. Према динамици очекује се у 2007. години доношење Просторног плана посебне намене СРП «Горње подунавље» у којем је усклађена намена површина са прописаним режимима заштите. Такође, у изради су измене и допуне постојећих планских докумената, као и израда нових. Приоритетни задатак ЈП "Војводинашуме" - Шумско газдинство Сомбор је да успостави

организованост у погледу управљања Резерватом на бази *поверених послова и утврђених обавеза* у складу са Уредбом. У оквиру наведеног управљач је дужан нарочито да:

- обезбеди спровођење режима заштите, очување и унапређење природног добра,
- усклађује коришћење ресурса и развојне активности са циљевима очувања и унапређења природних вредности,
- води рачуна о развијању научно-истраживачког и образовног рада и презентацији природних вредности Резервата.

Уредбом и Законом о заштити животне средине поверена су и јавна овлашћења по којима управљач у спровођењу прописане заштите Резервата треба да:

- врши обележавање природног добра и граница режима заштите,
- обезбеђује чуварску службу,
- доноси акт о унутрашњем реду и акт о накнадама за коришћење природног добра,
- спроводи право активне легитимације кроз подношење прекршајних и кривичних пријава,
- доноси програме заштите и развоја природног добра.

Организација управљања

1.1 Обележавање

Обележавање СРП "Горње Подунавље" представља обавезу у складу са Правилником о обележавању природног добра («Сл. гласник РС», 30/92). Постојеће ознаке и табле ће се обнављати и одржавати. Унутар граница заштићеног природног добра наставиће се са изградом и постављањем информативних табли како технички тако и у прописаној временској динамици. Поставиће се и посебне информативне ознаке са порукама, упутствима, правилима унутрашњег реда и информацијама различитог типа за потребе корисника и посетилаца Резервата и саму презентацију добра.

1.2 Организовање и опремање

Уредбе о заштити СРП "Горње Подунавље", Шумско газдинство Сомбор је стекло обавезу управљања подручјем Резервата. У првом уређајном периоду од 2002 до 2006. године успостављена је реферада за заштиту животне средине у ШГ Сомбор која обухвата: самосталног референта (1 запослени при ШГ Сомбор, ВСС), референте на шумским управама (3 запослена, ВСС), чувари ЗПД (8 запослених, ССС). Реферада је опремљена са возилима (2 ниве), чамцима (3) и ванбродским моторима. У наредном периоду планира се побољшање техничке опремљености набавком компјутерске опреме, нових

возила и техничких помагала по узору на чуварске службе суседних заштићених добара.

Потребно је у наредном петогодишњем периоду дорадити систематизацију Управљача у циљу формирања посебне службе која би се бавила заштитом Резервата.

1.3 Израда програмских и нормативних аката

У функцији ефикасног управљања Резерватом, неопходно је приступити изради и доношењу аката, пројеката и посебних програма, према годишњој динамици уз поштовање законских рокова. Ово се односи на иновирање аката о унутрашњем реду и накнадама за коришћење природног добра, као и других правилника, упутстава, планова и програма којима ће се унапредити функција управљања природним добром.

Ради уређивања услова коришћења подручја и уређивања односа са садашњим и будућим корисницима у складу са постављеним законским решењима донеће се следећа програмска и нормативна акта:

- Годишњи програм заштите и развоја СПР "Горње Подунавље" за 2007. год. који се ради на бази средњерочног програма и представља план његове реализације за дату годину. Динамика и потребна средства за реализацију исказују се сваке године у зависности од темпа реализације средњерочног програма.
- Иновирање Акта о унутрашњем реду и чуварској служби којим ће се разрадити оквир за спровођење режима заштите у Резервату а нарочито: услови кретања и боравка посетилаца, начини и услови коришћења ловне и риболовне фауне, рекреативних и јавних површина, коришћење споредних шумских производа, мере заштите приликом обављања научних истраживања и спровођења истражних радова. обављање туристичких, угоститељских и других услужних делатности и посебне забране и ограничења у циљу спровођења режима заштите.
- Иновирање Акта о накнадама за коришћење природног добра који ће се разрадити систем накнада за коришћење Резервата а нарочито: коришћење природних ресурса, коришћење за делатности туризма, угоститељства, трговине, снимање филмова, коришћење посебно уређених терена за поједине намене, коришћење имена и знака Резервата, услуга Газдинства и сл..
- Припрема пројеката и других посебних програма и планова према динамици и роковима који се утврђују годишњим плановима.

1.4 Развој информационог система

У циљу реализације програмских задатака, остваривање и обављање функција Резервата и управљања подручјем неопходно је установљивање савременог информационог система. Досадашњи ниво информатичке опремљености система задовољава само најосновније потребе за праћење рада и пословања у Газдинству.

У развијању информационог система потребно је обратити пажњу на следеће елементе које је потребно ускладити: кадрове, опрему, базе података, поступке обраде и коришћења, комуникационе медиуме као и развијање неопходних компјутерских техника као што је GIS (који је неопходан за усклађено коришћење ресурса и развијање заштите).

Неопходно је, као управљач природног добра **прве категорије**, бити повезан на Интернет и то преко електронске поште - тзв. E-mail и преко дистрибуираног хипермедиалног система - тзв. "сајт на мрежи" www (World Wide Web).

На тај начин се остварује бржа комуникација са свим субјектима који су укључени у "мрежу": министарства, пословни партнери, корисници подручја, ревири чиме се омогућава тренутно добијање извештаја, података, информација. Поред тога овиме се повезује са информационим системима од интереса за заштићено природно добро и Шумско газдинство (приступ подацима, искуственој пракси, услугама из најширег региона).

Проблем финансирања оваквог система треба решити заједнички са државом као носиоцем интереса заштите добра и донаторима из окружења.

Постојећа стручна и научна литература и радови проистекли из проучавања природних вредности морају бити чувани и ажурирани као документација у оквиру информативни-документационог система управљача, где ће представљати базу података како за будућа истраживања, тако и за спровођење мера заштите природних вредности.

1.5 Сарадња са осталим корисницима подручја

На подручје Резервата налази се већи број субјеката који користе поједине природне ресурсе и подручја и њиме газдују, неопходно је са истима успоставити одговарајуће функционалне односе. Основни циљ је спровођење мера заштите природних вредности, координирано одржавање и коришћење подручја, усклађивање њихових планова и програма са циљевима заштите и развоја. Из тога разлога неопходно је формирати Савет Резерват који чине представници свих заинтересованих корисника простора.

1.6. Презентација природног добра

Наставиће се са презентацијом природног добра како на домаћој тако и на иностраној туристичкој берзи, стручним и научним скуповима, израдом адекватних понуда, пропагандног материјала и одржавањем

промоиција. Предвиђају се и почетне активности у оквиру издавачког рада кроз припрему:

- презентације на Интернету
- Монографије СРП «Горње подунавље»
- проспеката и плаката
- разгледница
- водича кроз СРП «Горње подунавље»

Радиће се на установљавању знака заштићеног природног добра и коришћењу истог као брэнда за здраву животну средину, здравствено-безбедне хране из региона, сувенира и производа традиционалних заната са гравитирајућег подручја.

Посебан сегмент презентације треба да буде израда мреже едукативних стаза и уређивање посетилачких стаза опремљених информативним таблама и ознакама.

1.7. Сарадња са надлежним и заинтересованим субјектима

- Програмска сарадња са Заводом за заштиту природе Србије и другим стручним установама,
- Програмска сарадња са локалном самоуправом и надлежним секретаријатом у Покрајини,
- Програмска сарадња са надлежним Министарством
- Програмска сарадња са научним институцијама,
- Програмска сарадња са корисницима простора
- Програмска сарадња са туристичким организацијама.

Финансирање програма заштите и развоја СРП "Горње Подунавље"

На основу Закона о заштити животне средине средства за заштиту и развој СРП «Горње подунавље» обезбедиће се:

- из буџета
- из прихода управљача
- од накнада за коришћење резервата
- из других извора у складу са законом.

Управљач ће нарочито користити следеће могућности:

- накнада за коришћење природног добра и то: спортски риболов, привредни риболов, закупи земљишта у Резервату (викендице, пчелари), разгледање природног добра
- туристичко- угоститељске услуге
- финансирање конкретних пројеката и тема од одговорних буџетских субјеката (Министарство, секретаријат и посебни конкурси).

Законом је уређено да се накнада, између осталог плаћа за :

- искоришћавање природних богатстава
 - коришћење заштићеног природног добра за делатност туризма, угоститељства, трговине, снимања филмова и сл.
 - коришћење посебно уређених погодних терена за поједине намене (рекреацију, спорт, паркирање, лоовишта, постављање реклама и сл.)
 - коришћење имена и знака заштићеног природног добра
 - коришћење услуга предузећа које управља заштићеним природним добром и сл.
-
- У средњорочном периоду обезбеђивања потребних финансијских средстава биће усмерена на следеће: да се из сопствених средстава континуирано обезбеђују финансијска средства по основу посебно разрађених критеријума и стварања интерних фондова,
 - да се средства по основу накнада обезбеђују по свим основама на које упућује закон, те ће се нарочито развијати инструменти за обезбеђивање по овом основу,
 - да се за одређену врсту програмских задатака обезбеђују континуирано средства из Буџета Републике, из одговарајућих фондова као и да се обезбеђују међународна средства преко донација и међународних конкурса – сагласно посебним програмима и пројектима од међународног значаја.

У једногодишњим програмима старатељ ће уз садржај активности презентирати и финансијски план са назначеном локацијом очекиваних извора за финансирање програма.